

O'QUVCHILARNING INGLIZ TILIDA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI SAMARALI METODLARDAN FOYDALANIB RIVOJLANTIRISH

Yaqubova Gullola Sharobiddinova

Andijon mashinasozlik instituti akademik litsey ingliz tili fani o'qituvchisi.

***Annotatsiya:** Ushbu maqolada o'quvchilarning ingliz tilida kommunikativ kompetensiyasini samarali metodlardan foydalanib rivojlantirish masalasi o'rganildi.*

***Kalit so'zlar:** samarali metodlar, kommunikativ kompetensiya, CLT, SLT, TBL, DOGME, til ko'nikmalari, metodlar, o'quvchi.*

KIRISH

So'nggi yillarda o'quvchi va talabalarning ingliz tili o'rganish jarayonida dolzarb masalardan biri bo'lgan kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish ta'lim sohasining ahamiyatga molik talabi bo'lib bormoqda. Kundalik hayotda insonlar ma'lum maqsadlar, ma'lumotlar almashish, shaxsiy fikr - mulohazalarini bildirish va eng asosiysi o'z ijtimoiy mavqe'iga ega bo'lish uchun o'zaro muloqot qilishadi. Ingliz tilini ikkinchi til sifatida o'rganuvchi talabalar bu tildagi kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish o'ziga xos qiyinchiliklarni yuzaga keltiradi. Yuzaga kelgan muammolarni bartaraf qilishda ma'lum bir metodikalardan foydalanish samarali natijalar beradi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Ingliz tili o'qituvchilari tilni o'rganuvchilarni kommunikativ kompetensiyasini oshirishni asosiy maqsad qilib olishgan. Olib borilayotgan dars kommunikativ kompetensiya komponentlarini o'z ichiga oladi va bu o'z navbatida talabalarni jarayonga o'z hohish va qizishlari bilan faol qatnashishni ta'minlashi kerak. Kommunikativ kompetensiya ma'lum bir tilda samarali va to'g'ri muloqot qilish

qobilyatini anglatadi. Bu o'z ichiga lingvistik bilimlarni, sotsiolingvistik bilimlarni va strategik kompotensiyalarni oladi. Til o'rganuvchilarda kommunikativ kompotensiyani rivojlantirishga yordam beradigan bir nechta samarali o'qitish metodlari mavjud. Metodlar samarali natija berishi uchun ular

4 ta ko'nikma (eshtib tushunish, gapirish, o'qib tushunish va yozish) larni qamrab olishi kerak. Bunga asoslangan quyidagi metodlar mavjud: CLT, TBL, SLT, DOGME.

CLT - tilni kommunikativ o'qitish (Communicative Language Teaching) tilni muloqot yordamida rivojlantirish uslubi bo'lib, tilni o'rganish emas balki, tildan foydalana olish qobilyatidir. Bu metod tilni real matnlar, jonli muloqot va muloqot mashg'ulotlariga talabalarni jalb qilish bilan amalga oshiriladi. CLT metodiga ko'ra darslarda o'qituvchi emas balki talabalar asosiy o'rinda bo'lishini talab qiladi va bu ularga o'ziga xos majburiyatlarni yuklaydi. O'rganish jarayonida talabalar mashg'ulot va topshiriqlarni yakka tartibdan ko'ra juft, kichik guruhlar yoki butun guruh bo'lib bajarishi ushbu metodning asosiy vazifasidir. CLT talabalarning so'zlashish qobilyatini yaxshilash, yuqori darajada ravonlik, so'z boyligining kengligi va muammolarga ossonroq va to'g'ri yechim topish qobilyatlarini ochib beradi. CLT da role play, debat va muhokama, muommoga yechim topish, proyektga asoslangan topshiriq kabi mashg'ulotlar talabalarni turli xil kontekstda kommunikatsiya qobilyatlarini kuchaytiradi.

SLT (Situational Language Teaching) metodi o'rganuvchilarga maxsus hayotiy vaziyatlarda tildan qanday foydalanishni o'rgatadi. Bu metod CLT va Grammar translation metodi o'rtasidagi ko'prik hisoblanadi. SLT biroz eskirgan metod bo'lishiga qaramasdan tilini o'rganayotgan talabalarga foyda keltiradi deb hisoblaymiz. Hozirgi zamonaviy metodlarda grammatik qoidalar va so'z yodlash muloqot qilishdan pastroq ahamiyatga ega. Shu sababli bu metod so'z boyligi, grammatik qoidalar va og'zaki nutqni rivojlantirishga asoslanganligi sababli foydali deb hisoblaymiz. Ushbu metodga asoslangan amaliy mashg'ulotlarda realialardan

foydalaniladi. SLT da drilling, takrorlash, og'zaki dialoglar, vaziyatga doir rolli o'yinlar kabi mashg'ulotlardan foydalaniladi. Og'zaki mashqlar tilni aniqligini, o'zlashtirilganligini ko'rsatadi.

DOGME (Developing the Curriculum Through an Organic Methodology) - Kommunikativ o'qitish metodlaridan biri hisoblanib, darslik va materiallarga emas balki o'rganuvchilar o'rtasidagi suhbat va o'zaro munosabatlarga urg'u beradi. Ushbu metod an'anaviy o'qitish usullariga qarshi reaksiya sifatida paydo bo'ldi. DOGME ga ko'ra o'qituvchi ma'lumot beruvchi yoki dars beruvchi emas balki tilni o'zlashtirishga yordam beruvchi bo'lishi, talabalarni o'zlari bilgan tildan foydalanishga undashlari va boshqalar bilan muloqot qilish orqali yangi til ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam berishlari kerak. Darslar oldindan rejalashtirilib emas aksincha dars davomida talabalarga erkin muhit yaratilib o'zaro kommunikatsiya qilishlari, o'z fikrini bayon qilishiga imkoniyat yaratadi. DOGME metodida asosiy mashg'ulot sifatida davra suhbatini o'tkazish maqsadga muvofiq. Suhbat jarayonida talabalar oldindan tayyorlanmagan mavzularda o'zaro fikr almashadi. Jarayonda o'qituvchi talabalarni to'g'ridan to'g'ri tanqid qilmagan holatda ularning fikrlarini tinglaydi. Talabalar qiziqishlari doirasida ma'lumotlar yig'ib kelib uni bayon qiladi. Qo'shimcha dars jarayonida gazeta maqolalari, podkastlar va videolar kabi real vositalardan ham foydalaniladi. Bu talabalarni tilni o'rganishga qiziqishga va diqqat e'tiborini oshiradi, shuningdek ingliz tilini real hayotiy vaziyatlarda tushunish va uni qo'llashga yordam beradi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib shuni aytish mumkinki, ingliz tili o'qitishda talabalarining kommunikativ kompetensiyasini oshirishga mo'ljallangan metodlarning umumiy g'oyasi ayni bir ko'nikma yokida yo'nalishga qaratilgan emas aksincha tilni o'zlashtirib undan foydalana olishga yordam bera oladigan barcha til ko'nikmalarini o'z ichiga oladi. Undan tashqari o'qituvchi qaysi metoddan foydalanishidan qat'iy nazar avvalo u o'sha metodda u tanlagan maqsadga muvofiq kelishini ko'rib chiqishi va unga asoslangan materiallar tayyorlashi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. Islom Abdug'aniyevich Karimovning 2012-yil 10-dekabrdagi "Chet tillarini o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora tadbirlari to'g'risida"gi PQ-1875-sonli qarori.
2. Hoshimov O'. H, Yakubov I.Y.A. Ingliz tili o'qitish metodikasi-Toshkent-2003-yil.
3. <http://www.ziyonet.uz>.
4. Hady, W. B. (2017). Communicative Competence in Teaching English at Secondary Schools. A Critical Investigation in Yaff'ae District of Yemen. GRIN Verlag.
5. Yuldasheva, D. K. (2023). Methods of Development of Communicative Competence of Students of the Tourism Direction in English Classes. In International Conference of Education, Research and Innovation (Vol. 1, No. 5, pp. 19-26).
6. Yuldasheva, D. (2023). The importance of listening comprehension materials in the development of communicative competence of tourism students. " Science Shine" International scientific journal, 8(1).
7. Botiraliyeva, A. M., & Zaylobiddinovich, A. E. (2023). TECHNOLOGY FOR DIAGNOSING STUDENTS'COMPETENCE IN WORKING WITH INFORMATION BASED ON ELECTRONIC EDUCATIONAL RESOURCES. IMRAS, 6(7), 370-375.
8. Kadyrov, V. A., Botiraliyeva, A. M., & Axunov, U. R. (2022). THEATRE OF ACTION-A DIDACTIC CONCEPT FOR THE DEVELOPMENT OF PHYSICAL EDUCATION AND CREATIVITY. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 10(5), 960-963.
9. Artikova, M. (2021). DEMAND FOR A COMPETENCY-BASED APPROACH TO THE ACTIVITIES OF TEACHERS IN MODERN CONDITIONS. InterConf.

- 10.Artikova, M. B. (2019). EXPERIENCE IN DEVELOPING ENTREPRENEURSHIP SKILLS IN FOREIGN COUNTRIES. Scientific Bulletin of Namangan State University, 1(7), 250-255.
- 11.Mirzayev, O. K. (2024). HISTORICAL AND PEDAGOGICAL ASPECTS OF THE FORMATION OF ELEMENTARY ENTREPRENEURIAL SKILLS OF CHILDREN IN PRESCHOOL EDUCATION. Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal, 5(02), 167-171.
- 12.Xusanovich, M. O. (2021). Formation Of Elements Of Entrepreneurial Activity In Pupils Of The Preschool Educational Organization. JournalNX, 1, 265.
- 13.Mirzaev, O. (2022). The role of ethics and aesthetics in the formation of entrepreneurial relations between individuals. Science and innovation, 1(B6), 125-130.